

Północno-zachodnia droga kurhanizacji. Ekspansja społeczności stepowych w epoce brązu (3000-1200 BC)

Pojawienie się kurhanów na rozległym stepie eurazjatyckim, graniczącym z nim lasostepie, czy znajdującej się dalej na północ i zachód strefie leśnej, było wiązane zazwyczaj z aktywnością społeczności pasterzy, mobilnych hodowców. Kurhany, tworzące często duże cmentarzyska, były przede wszystkim formami architektury funeralnej, ale ich znaczenie wykraczało poza tę funkcję. W strefie stepowej wokół nich koncentrowało się życie społeczne. Służyły one jako markery terenu ('piramidy stepu') widoczne z daleka w płaskim krajobrazie, na trasach corocznych przemieszczeń ludzi i zwierząt z dolin rzecznych na pastwiska w głębi stepu i z powrotem.

Zasadniczym celem projektu jest całościowe wyjaśnienie i interpretacja mechanizmów i sposobu przebiegu procesu znanego w literaturze jako kurhanizacja. Kurhanizacja jest tu rozumiana nie tylko jako zjawisko upowszechnienia zwyczaju wznoszenia kurhanów jako charakterystycznej formy obrzędowości pogrzebowej kultur stepowych, ale też jako nośnik całościowego zestawu wzorców kulturowych (głównie z zakresu życia rytualnego), pochodzący ze stepów kaspijsko-czarnomorskich. Głównym poruszonym problemem badawczym jest określenie istoty i sposobów, jakimi nastąpił przekaz różnorodnych inspiracji z kręgu społeczności nadczarnomorskich ugrupowań kurhanowych 'na zachód' w epoce brązu (ca. 3000-1200 BC). Szczególna uwaga zostanie zwrócona na zagadnienie 'północno-zachodniej' drogi szerzenia się wspomnianych wzorców z najbardziej prawdopodobnego rejonu wyjścia 'impulsu' stepowego, tj. strefy między dolnym Dnieprem i dolnym Bohem. Zaplanowane badania powinny odpowiedzieć na pytanie czy pojawienie się cech stepowych daleko na zachodzie było efektem masowych przemieszczeń ludności ze stepów, czy też jest to rezultat kumulacji różnorodnych form oddziaływań (w tym także migracji niewielkich grup ludzkich) społeczności tzw. kultury grobów jamowych oraz ludności następujących po niej ugrupowań kulturowych ze stepu.

W projekcie zastosowano różnorodne metody właściwe zarówno dla nauk humanistycznych, jak i przyrodniczych. Wykonane zostaną różne analizy specjalistyczne, m.in. techno-archeologiczne artefaktów archeologicznych, radiowęglowe, antropologiczne, archeozoologiczne, izotopowe (pozwalające określić dietę ludzi pochowanych w kurhanach i to czy żyli w jednym miejscu, czy też wędrowali), genetyczne (związek z innymi społecznościami, oraz pokrewieństwo osób pochowanych w grobach podkurhanowych), oraz różnorodne analizy glebowe (np. gleby z kurhanów). Wyniki wymienionych analiz pozwolą na wgląd w zjawisko kurhanizacji, wyjaśnienie jego mechanizmów oraz przebiegu, a szczególnie roli północno-zachodniego szlaku rozprzestrzeniania pakietu wzorców stepowych kultur kurhanowych na zachód.